

ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Стаття посвячена проблемі формування рефлексивних умінь студентів в процесі изучения передового педагогического опыта

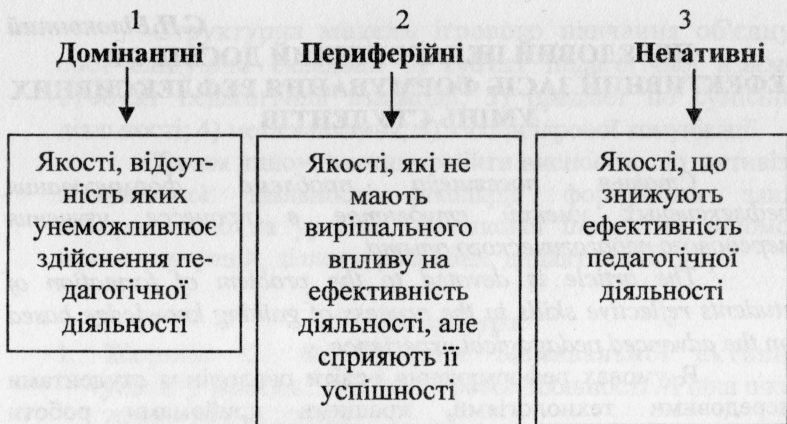
The article is devoted to the problem of formation of students reflective skills in the process of gaining knowledge based on the advanced pedagogical experience.

В умовах реформування освіти оволодіння студентами передовими технологіями, кращими прийомами роботи набувають важливого значення. Вивчаючи досвід майстрів педагогічної праці, студенти вчаться аналізувати організацію навчально-виховного процесу, спираючись на власні теоретичні знання, відбирати найбільш продуктивні прийоми роботи.

Про особливу важливість вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду, впровадження його цікавих ідей у шкільну практику говорили В.О.Сухомлинський, І.А.Зязюн, С.У.Гончаренко В.Ф.Паламарчук, О.Я.Савченко та ін. "Живе" спостереження за діяльністю педагога на його робочому місці, співставлення уроків різних вчителів дозволяють визначити найбільш раціональні шляхи формування в учнів необхідних якостей. Навчання у вищому навчальному закладі має бути спрямоване на підготовку студентів до творчої професійної діяльності.

Особливої актуальності у зв'язку з цим набуває проблема **формування рефлексивних умінь**, що сприяють розвитку професійної самореалізації та творчого самовираження майбутнього вчителя.

Як свідчить аналіз психолого-педагогічної літератури, всі професійно важливі якості особистості будь-якого вчителя умовно можна поділити на кілька груп:

Переважна більшість науковців (Ф.М.Гоноболін, В.І.Луговий, В.І.Бондар, В.О.Сластьонін, О.Г.Мороз, Л.В.Кондрашова, Р.І.Хмелюк та ін.) до доміантних якостей відносять: цілеспрямованість; урівноваженість; чесність; справедливість; сучасність; гуманність; педагогічний такт; ерудиція; бажання працювати з дітьми й терпіння у роботі з ними; віра в учня в неординарних ситуаціях; готовність діяти у сфері професійно-педагогічної діяльності.

Слід зазначити, що наявність рефлексивних умінь у майбутнього вчителя, на нашу думку, є одним з важливих показників *готовності діяти у сфері професійно-педагогічної діяльності*. Адже саме вони забезпечують реалізацію таких педагогічних здібностей: дидактичних, організаторських, прогностичних (В.Крутецький), які гарантують успішну педагогічну діяльність.

Метою нашої статті є визначення впливу передового педагогічного досвіду на формування рефлексивних умінь студентів.

Вивчення передового педагогічного досвіду можна здійснювати у різних напрямках. Так, наприклад, з метою посилення мотивації до набуття вчительської професії для студентів першого курсу влаштовуємо *бліц-опитування* (“Мій улюблений вчитель”, “Вчитель, якого чекають сучасні діти”,

“Мій ідеал сучасного вчителя”); для студентів другого, третього курсів пропонуємо *зустрічі з кращими вчителями* міста (Малець Т.М. – вчитель-методист СЗОШ № 126; Петренко І.А. – вчитель-методист СЗОШ № 108; Кацюк Л.В. – вчитель-методист СШ № 103, відмінник народної освіти), області (Пересуньмо Т.А. – вчитель-методист СЗОШ № 41 м. Дніпропетровська, переможець конкурсу “Вчитель року”), країни (Логачевська С.П. – заслужений вчитель України, відмінник народної освіти). Зі студентами четвертого курсу проводимо “*круглі столи*” за наслідками практики, запрошуючи майстрів освітянської ниви. У такий спосіб студенти вчать аналізувати й осмислювати свій невеликий досвід професійної діяльності, співставляти свої досягнення з висококваліфікованими практиками. Вони закріплюють власні рефлексивні уміння, розвивають критичне мислення, набувають інноваційної орієнтації тощо.

Зусилля студентів випускного курсу (спеціалісти, магістри) спрямовуємо на систематичне *вивчення й узагальнення досвіду вчителів* (опрацювання й систематизація матеріалів фахових видань, методичних кабінетів та курсів перепідготовки кадрів), *підготовку та захист творчих проектів* у дискусійному клубі “Вчитель”.

Слід зазначити, що відвідування студентами уроків та подальший їх аналіз на лабораторних заняттях – це один з важливих завдань, спрямованих на підготовку високопрофесійних фахівців.

Перед відвідуванням уроку студенти отримують завдання:

- встановити відповідність структури уроку його змісту й типу; послідовність викладу матеріалу та раціональність використання часу;
- визначити дотримання на уроці принципів науковості, доступності, наочності тощо;
- з’ясувати, які прийоми, застосовані на уроці, відповідають сучасним вимогам і чи варто їх використовувати у своїй педагогічній діяльності;

- звернути увагу на те, скільки прийомів використав вчитель на етапі “Актуалізація опорних знань учнів”; які з них найбільш доцільні; назвати інші, що їх варто було б застосовувати на даному етапі;
- визначити прийоми, які використовувалися на етапі “Осмислення, узагальнення і систематизація знань” і дають можливість, на вашу думку, підвищити рівень засвоєння знань учнями;
- після детального обговорення уроку описати прийоми, використані вчителем; які б з них ви відібрали для творчого застосування у своїй практичній діяльності.

Значний ефект дає колективне обговорення побаченого. Виконуючи такі завдання, студенти набувають рефлексивних умінь: аналізувати педагогічну ситуацію, бачити переваги й недоліки в діяльності учнів та педагога; планувати використання раціональних прийомів організації навчально-виховного процесу тощо. У такий спосіб студенти, на нашу думку, здійснюють перші кроки своєї професійної діяльності: висловлюють думки щодо застосування теоретичного матеріалу під час проведення уроку; розвивають творче мислення, спостережливість.

Отже, вивчення передового педагогічного досвіду забезпечує свідомість і активність у навчанні: усвідомлення студентом мети і завдань навчання; свідоме засвоєння всього навчального матеріалу; активне засвоєння понять на підставі самостійного аналізу конкретних педагогічних ситуацій; усвідомлення студентом можливих практичних помилок та виявлення причин їх виникнення, що виступає показником рефлексивних умінь майбутнього вчителя.

Література

1. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі /За ред. С.У. Гончаренка. – К.: Вища школа, 2003. – 323 с.
2. Паламарчук В.Ф. Школа учит мыслить. – М.: Просвещение, 1987. – 207 с.